

אייר תשפ"ב

מאי 2022

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב במקצוע ביולוגיה
במקצוע הבחירה ביולוגיה שלובים שאלון רב מלל (55%) ושאלון שאינו רב מלל (15%)
במסמך זה יפורטו תהליכי האיתור, הערכה והבקרה לקראת בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות
וההתאמות לכל אחד מהשאלונים

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב במקצוע ביולוגיה
שאלונים 043371, 043387, 043381 בביולוגיה (שאלונים רבי מלל), שנת הלימודים תשפ"ב
התהליכים הנוגעים בהיבטים השונים בטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב מצריכים התערבות
וסייע בתהליכי למידה, והם ביטוי לעידן שבו ההתערבות, הטיפול וההתקדמות של התלמיד קודמים לשימוש
בהתאמות בדרכי היבחנות. לשם כך נדרשת התארגנות מערכתית ועבודת צוות סדירה בכל הקשור לטיפול
בתלמידים אלו.

היערכות, בדיקה ובקרה לקראת בחינות הבגרות (יש להתעדכן מידי שנה בחוזר הנהלים של אגף לקוויות למידה):
התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נורולוגי,
הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים אלו לעקוף את
תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידיע שרכשו. יחד עם זאת, אם אובחנה אצל התלמיד
לקות למידה, אין משתמע בהכרח, כי קיימת הפרעת למידה. מרבית התלמידים יצליחו ללמוד ולהתקדם ולהביע את
ידיעותיהם בעזרת האסטרטגיות ודרכי פיצוי שרכשו ולא יזדקקו לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות.
כאשר המורה מזהה פערים בין הידע שהתלמיד רכש לבין יכולתו לבטא את הידע, חשוב לקיים היוועצות בצוות
המקצועי ולתכנן עבור התלמיד תכנית התערבות שתאפשר למידה עצמאית באמצעות הקניית אסטרטגיות למידה,
ארגון ותכנון.
אם לאחר ההתערבות שינון והתנסות עדיין עולה שאלה בדבר נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות,
ניתן לבדוק זאת לאחר שקיימת הסכמה בצוות כי:

- קיים ידע בתחום הדעת
- השערת הצוות היא כי אין מקור אחר המעכב את הבעת הידע
- זוהו נקודות החוזק ואין בהם בכדי לסייע לתלמיד לעקוף את הקושי בהבעת הידע
- התלמיד עבר התערבות הכוללת משוב ובקרה ועדיין אינו מצליח להביע את ידיעותיו
- מבחן ללא התאמות אינו מאפשר את הבעת הידע

בעת הדיון בנחיצות התאמות (בסמכות ועדה בית ספרית/ ועדה מחוזית/ בתכנית "מלקוויות ללמידה"), יש לזכור כי
קיימת שונות טבעית ביכולות ובהישגים של התלמידים. על פי הספרות המקצועית, התפלגות התלמידים עם לקוויות
למידה או הפרעת קשב נעה בין 5%-15%. חלק מתלמידים אלה יסתדרו ללא התאמות בדרכי היבחנות, מרביתם
יסתפקו בהתאמות שבסמכות בית הספר ורק מקרים בודדים יזדקקו להתאמות ברמה גבוהה יותר.

תפקיד המורה ודרכי התערבות לפני הגשת בקשה לדיון בהתאמות בדרכי היבחנות:

הצוות החינוכי בבית הספר נדרש לקבל קבל החלטות בעניין תלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב, כשהחלטות
אלה נשענות בראש ובראשונה על חוות דעת מקצועית של מורי בית הספר ונתמכות על ידי אבחון ולא להיפך. האבחון
הוא חלק ממכלול הערכת התפקוד והביצוע של התלמיד, הנבדק לגבי נחיצות ההתאמות.

לקראת ההגשה לוועדה מחוזית להתאמות בדרכי היבחנות או המלצה להתאמות בדרכי היבחנות, המורה לביולוגיה
יכתוב את חוות דעתו העולה מתפקוד התלמיד בכיתה ומבדיקת המבחנים ויחליט אם לדעתו קיימת נחיצות בהגשת

הבקשה לדין הועדה המחוזית. אם הוחלט להגיש את הבקשה יש לגבות ולתעד בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד.

"מלקויות למידה" התכנית המערכתית לאיתור וטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב

התכנית מלקויות למידה הינה תכנית מערכתית כוללת בחטיבות הביניים, המוסיפה נדבך נוסף בהתמקצעות הצוות החינוכי לנושא הטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב, אותה מובילי אגף לקוויות למידה בשיתוף האגף לחינוך על יסודי. תכנית זו מדגישה את תהליך העבודה המתמשך עם תלמידים עם קשיים בלמידה/ חשד ללקות למידה והפרעת קשב. התהליך הוא תלת שנתי וכולל: איתור, התערבות ומעקב מתועד. בתום התהליך, הצוות הרב מקצועי של בית הספר מפנה את התלמידים שלגביהם עדיין קיים חשד ללקות למידה משמעותית (הפרעת למידה) לאבחון במערך האבחון (מל"ל) בשפ"ח. בסיום תהליך האבחון, במידת הצורך, יוחלט על מתן זכאות להתאמות בדרכי היבחנות.

המורים המקצועיים הינם דמויות מרכזיות בתכנית זו, ובכללם, אתם- המורים לביולוגיה. חשוב לזהות את חוזקותיו וקשייו של התלמיד בתחום הדעת שאתם מלמדים, לתת מענה מותאם המקדם את התלמיד לאורך לימודיו בחטיבת הביניים ולעקוב אחר השפעתו באופן מתועד בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) המלווה את התלמידים שאותרו במסגרת התכנית. חוות דעתכם המקצועית תאפשר לצוות הרב מקצועי לגבש החלטה מדויקת לגבי תפקודו בתום חטיבת הביניים והצורך להפניה לאבחון.

התוכנית מתקיימת כיום במספר [רשויות ברחבי הארץ](#) ועתידה להתרחב בשנים הקרובות לכל חטיבות הביניים בארץ.

תלמידים ברשויות בהן מתקיימת התכנית "מלקויות למידה", שעברו אבחון במסגרתה, עולים לחטיבה העליונה לאחר שאושרו עבורם התאמות בהיבחנות ולכן אין להגישם לדין בוועדה המחוזית.

התאמות בדרכי היבחנות הקיימות בשאלון העיוני בביולוגיה (55%):

- **התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה**: הארכת זמן, הגדלת שאלון.
- **התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה, דרך ההצגה, במתן תגובה ובתוכן**: השמעת שאלון הבחינה, הקלדת תשובות הבחינה על גבי מחשב, מבחן מותאם, בחינה בעל פה (בחינה בע"פ תתקיים רק לשאלונים 043381 ו-043371, לא קיים בשאלון עתיר המדיה).
- **יישום ההתאמות בטכנולוגיה מתקדמת באמצעות מחשב במערכת ה-iTest**, יתקיים בכל המקצועות **החובה** ובמקצועות נוספים על פי סמלי שאלונים ספציפיים שיפורסמו באתר אגף הבחינות. בביולוגיה – 043381. תלמיד שאושרה לו ה התאמה המרת המקצוע ממתמטיקה למקצוע מדעי אחר וזכאי להשיב ב iTest במקצועות רבי מלל ואמור להיבחן בשאלון 043371 יוכל להיבחן בשאלון 043381 לאחר שביה"ס יפנה לוועדת חריגים ויקבל אישור לכך שלאחר הבחינה, יוחלף סמל השאלון לשאלון 043371
- **לקראת היבחנות במבחן ב-iTest קיימת חשיבות רבה לתרגול ולכן חובה על בית הספר לתרגל עם התלמידים את בחינות התרגול וההדמיה של מט"ח על פי לוח הזמנים שמפרסם אגף הבחינות.** יש להבחין בין תרגול והדמיה לתלמידים המוגשים לשאלון עתיר המדיה (043387) שאליה מורשים לגשת רק תלמידים למורים שעברו השתלמות לבחינה עתירת מדיה, לבין תרגול והדמיה לתלמידים שקבלו אישור ל iTest לשאלון 043381. על המורים להקפיד לקיים את התרגולים וההדמיות המתאימות בהתאם למספר השאלון.
- **במקצועות ובשאלונים שבהם עדיין לא מיושמת היבחנות בבחינות הבגרות, באמצעות מערכת ה-iTest**, התלמידים שאושרה להם התאמה של הקלדה, ייבחנו בהתאמה של "הכתבה לבוחן ניטרלי". תלמידים שאושרה להם התאמה של השמעת שאלון יבחנו בהתאמה של הקראת שאלון ע"י בוחן ניטרלי. אגף הבחינות יפרסם את רשימת המקצועות הללו. על בית הספר להתעדכן בחוזרי אגף הבחינות המעודכנים לשנת הלימודים בה יבחנו התלמידים.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

מבחן מותאם

מבחן מותאם לתלמידים עם הפרעת למידה הנובעת מלקויות למידה ספציפיות המקשות על התלמיד לענות על המבחן במלואו או הפוגעות באיכות התשובות. שאלון הבחינה של המבחן המותאם נגזר מהשאלון הרגיל וכולל שינויים בכללי המענה כגון הפחתת סעיף או הגדלת בחירה. הבחינה מתבצעת על גבי טופס הבחינה הרגיל המוגש לכלל התלמידים ובאותו חדר. **שימו לב! הבחירה בבחינה מותאמת לא תאפשר להפחית מחומר הלימוד לבחינה. לכן, תלמידים שאושרה להם היבחנות במבחנים מותאמים במקצועות רבי מלל על ידי הוועדה המחוזית/במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה", ילמדו את כל החומר הנדרש לבחינות הבגרות במהלך השנה.**

ההתאמות שיאושרו בוועדה (בית ספרית/מחוזית/עיר/ מערך מ"ל שבשפ"ח) עבור התלמיד, יהיו תקפות בהתאם למצוין באישור ובכפוף לנהלי האגף ללקויות למידה המתעדכנים מידי שנה. תוקף האישור הינו עד תום לימודיו של התלמיד בתיכון ועד גיל 25.

להלן אופן המענה על המבחן מותאם במקצוע ביולוגיה:

השאלונים העיוניים 043381 ו-043387 (השאלון המתוקשב), 043371 מותאמים לתלמידים עם לקות למידה מאובחנים, הלומדים ביולוגיה. וקיבלו את אישור הוועדה המחוזית

שאלון	פרקי הבחינה וכללי המענה לכלל התלמידים	כללי המענה לתלמידים שאושרה להם התאמה של מבחן מותאם	הערות
043371 + 043387 + 043381	פרק א': 20 שאלות רבות בחירה התלמיד עונה על כל השאלות. מלוא הניקוד יינתן על 17 תשובות נכונות בשנת "קורונה" – 15 תשובות נכונות	התלמיד יענה על 20 שאלות רבות בחירה. מלוא הניקוד יינתן על 15 תשובות נכונות.	משקל הפרק 32 נקודות
	פרק ב': 7 שאלות פתוחות התלמיד עונה על 5 שאלות על פי בחירתו. (בשנת "קורונה" – 4 שאלות)	התלמיד יענה על 3 שאלות על פי בחירתו, בשנת "קורונה"	משקל הפרק 35 נקודות. ניקוד יחסי לפי משקל כל שאלה: 11.66 נק'
	פרק ג': קטע מחקרי קצר	אין הבדל	משקל הפרק 18 נקודות
	פרק ד': נושאי העמקה התלמיד בוחר בנושא העמקה אחד (מתוך שלושה נושאים) ועונה על שאלת חובה אחת, ועל אחת משתי שאלות הבחירה.	התלמיד יבחר נושא העמקה אחד ויענה על שתי שאלות מתוך שלוש השאלות בפרק (שאלת החובה לצורך העניין הופכת לאחת משאלות הבחירה), בשנת "קורונה"	משקל הפרק 15 נקודות. כל שאלה – 7.5 נקודות

שאלונים נוספים בביולוגיה לנבחני משנה ומוכר שאינו רשמי, במסגרת שאלונים רבי מלל הם: 043182 ו-043282 **מבוא למדעים. סמל שאלון 43182**

מבחן זה מיועד לנבחני משנה, או לתלמידים בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים שאין להם ציון בית ספרי.

שאלון	המבנה הרגיל של הבחינה	פירוט ההתאמה	הערות
043182	פרק א': 10 שאלות רבות בחירה התלמיד עונה על כל השאלות. 4 נקודות לשאלה.	אין שינוי	משקל הפרק 40 נקודות.
	פרק ב': 5 שאלות פתוחות: התלמיד עונה על 3 שאלות על פי בחירתו. 10 נקודות לשאלה.	התלמיד יענה על 2 שאלות על פי בחירתו.	משקל הפרק 30 נקודות. כל שאלה 15 נקודות.
	פרק ג': קטע מחקרי קצר: בפרק 4 שאלות. התלמיד עונה על כל השאלות. 30 נקודות לפרק כולו.	התלמיד יענה על שלוש שאלות לפי בחירתו.	משקל הפרק 30 נקודות. כל שאלה 10 נקודות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקוויות למידה והפרעת קשב

חלופה לביוחקר 043282

מבחן זה מיועד לנבחני משנה שלמדו ביולוגיה בתיכון והתחילו ביוחקר אך אין להם ציון סופי בשאלון הביוחקר, אורוצים לשפר את ציון הביוחקר ולתלמידים שלומדים ביולוגיה בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים שאין להם ציון בית ספרי.

הערות	פירוט ההתאמה	המבנה הרגיל של הבחינה	שאלון
משקל השאלה 26 נקודות.	אין הבדל	פרק א' (1): שאלת חובה בהתנהגות בעלי חיים. התלמיד עונה על כל הסעיפים.	043282
משקל הפרק 24 נקודות, אך משלים יחד עם פרק (2) ל 48 נקודות – 16 נקודות לשאלה.	3* שאלות פתוחות: התלמיד יענה על שאלה אחת או שתיים לפי בחירתו. חובה לענות על שאלה אחת לפחות מפרק זה.	פרק א (2) - 3 שאלות: התלמיד עונה על שתי שאלות על פי בחירתו.	
משקל השאלה 26 נקודות.	אין הבדל	פרק ב' (1): שאלת חובה "מזרע לזרע": התלמיד עונה על כל הסעיפים.	
משקל הפרק 24 נקודות, אך משלים יחד עם פרק (2) ל 48 נקודות – 16 נקודות לשאלה.	3* שאלות פתוחות: התלמיד יענה על שאלה אחת או שתיים לפי בחירתו. חובה לענות על שאלה אחת לפחות מפרק זה.	פרק ב (2) - 3 שאלות: התלמיד עונה על שתי שאלות על פי בחירתו.	

*במבחן זה על התלמיד שעונה על פי כללי ההתאמה לענות על שתי שאלות החובה (שאלה מספר 1 מפרק א1 ושאלה מספר 5 מפרק ב1) ועל שלוש שאלות נוספות: אחת לפחות מבין שאלות 2,3,4, אחת לפחות מבין שאלות 6,7,8, ועוד שאלה נוספת מבין שאלות 2,3,4,6,7,8. סה"כ 3 שאלות משאלות הבחירה.

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב בשאלון המעבדה בביולוגיה 043386.

שמוגדר כשאלון דל מלל לשנת הלימודים תשפ"ב

ההתאמות שניתן לאשר במבחן מעבדה, בסמכות הוועדה הבית ספרית הן: הארכת זמן והגדלת שאלון.

התאמות בסמכות הוועדה המחוזית: הקראה.

תלמיד שאושרה לו הקראת שאלון על ידי בוחן ניטרלי, יצא מהמעבדה בתחילת המבחן, המבחן יוקרא לו ברצף בחדר נפרד ולאחר מכן הוא יחזור למעבדה ושם יוכל לפנות לבוחן המקריא לבקשה להקראה נוספת אם יזדקק לכך.

לא יינתנו ההתאמות: הכתבה לבוחן ניטרלי ובחינה בע"פ.

במקרים מיוחדים, המצריכים סיוע טכני והכתבה לבוחן ניטרלי בשל בעיות מוטוריות, ניתן לפנות לוועדת חריגים. אם הבקשה תאושר בוועדת חריגים יש לפנות למפמ"ר להסדר המשך התהליך לפני מועד בחינת הבגרות.

היבחנות במבחני בגרות פנימיים:

בבחינות הבגרות הפנימיות בכיתה י' – ההתייחסות למבחנים הפנימיים ללא שינוי כפי שהיה מקובל עד עתה. ניתן לעשות שימוש בהערכה חלופית על פי שיקול בית הספר.

בבחינות הבגרות הפנימיות בכיתה י"א - עבור תלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב שאושרו להם ההתאמות בוועדה המחוזית - המבחנים הפנימיים יוכלו להתקיים בשני ערוצים: הערכה חלופית או שימוש בהתאמות בדרכי היבחנות בהתאם לנהלים ולאופן הביצוע בבחינות הבגרות החיצוניות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

קישורים:

[נהלים להתאמות בדרכי היבחנות](#)

[מסמך "יישום התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב" \(בשל שינויים שחלו, תקפות המסמך בכפוף לחוזר נהלים האחרון\)](#)

[חוברת "מלקויות ללמידה- התוכנית המערכתית"](#)

[חוברת "מודל התגובה להתערבות"](#)

בהצלחה רבה!

ד"ר אירית שדה
מפמ"ר ביולוגיה

לילי טלדן
מפקחת, ממונה על מערך האבחון וההתאמות
אגף לקויות למידה, שפ"י

יצירת קשר:

לכל שאלה בנוגע לאיתור, התערבות וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, ניתן לפנות למדריכות המרכזות המחוזיות בתחום לקויות למידה:

כתובת ליצירת קשר	שם המדריך/ה	מחוז
rachelifr@education.gov.il	גב' רחלי פריד, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	מחוז ת"א
havafe@education.gov.il	גב' חווה פלדמן, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	מחוז מרכז
aditva@education.gov.il	גב' אדית ורדי מרכזת וועדות התאמה מחוזיות גב' דנה בן צבי, מדריכה מרכזת מחוזית	מחוז צפון
revitalha@education.gov.il	גב' רויטל לירן-חנוני, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	מחוז חיפה
etidv@education.gov.il	גב' אתי דבש, מרכזת ועדות התאמה מחוזיות גב' רויטל מאור, מדריכה מרכזת מחוזית	מחוז ירושלים + מנח"י
yonitsh@education.gov.il	גב' יונית סחייק, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	מחוז דרום
miryamso@education.gov.il	מר בני צבי רבי, מדריך מרכז מחוזי	מחוז חרדי
judiese@mchp.gov.il	גב' טל אשר, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	חינוך התיישבותי

במקרים חריגים בהם לא ניתן מענה מהמחוז ניתן לפנות למדריכות הארציות:

שם המדריכה	טלפון	מייל
הילי שמיר	052-5987182	hillish@education.gov.il
נרית מאיר טל	052-5951787	niritmeirmaoz@gmail.com